

діяльності, учні шукають причину, намагаються проникнути в суть предмета, розкрити причинно-наслідкові зв'язки, встановити закономірності. Теоретичний рівень інтересу характеризується пізнанням закономірностей, опануванням теоретичними засадами та застосуванням їх на практиці. На цьому найвищому етапі інтерес розвивається в жаждобу пізнання. Діяльність учня стає творчою, захоплюючою. Він намагається зробити щось нове в цікавій для нього галузі. При цьому формується науковий світогляд, утверджуються стійкі переконання [3, с. 27-29].

Отже, за допомогою інтересу в навчання та в позанавчальну діяльність відноситься особисте сприйняття навколишнього світу, розкриваються пізнавальні можливості учня. На цій основі створюються сприятливі умови для творчої діяльності підлітків.

Література

1. Апостолова Г.В. Розвиток здібностей дітей за Вальдорфською педагогічною системою // Обдарована дитина. – №5, 2002. – С. 30-34.
2. Захаренко О.А., Мазурик С.М. Школа над Россю. – К.: Рад. шк., 1979. – 150 с.
3. Захаров С.В. Формування пізнавальних інтересів учнів основної школи у процесі позакласної роботи. Дис. ...канд. пед. н. – Київ, 2001. – 174 с. – Бібліогр.: с. 162-174.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – Т. 2. – К.: Рад. шк., 1976. – 670 с.
5. Сухомлинський В.О. Павлышская средняя школа. – М.: Педагогика, 1969.
6. Ушинский К.Д. Изб. пед. соч. в 2 т. – Т. 2. – М.: Педагогика, 1974.

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА 12-РІЧНИЙ ТЕРМІН НАВЧАННЯ

Матяш Н., Астаніна О. (Київ)

Перехід шкільної освіти на новий 12-річний термін навчання й на новий зміст полягає в узгодженні українського освітнього рівня з міжнародним. Реалізація сучасного змісту освіти можлива за умови переходу на особистісно-орієнтоване навчання на компетентнісній основі, а саме здійсненню методологічної переорієнтації процесу навчання на розвиток компетентної особистості. Безперечним є те, що виконання цих завдань залежить від високої кваліфікації учителя, яку він може одержати завдяки якісній підготовці у вищих педагогічних навчальних закладах.

Мета статті полягає у розкритті проблем щодо підготовки висококваліфікованого учителя біології, який відповідав би запитам часу.

Учитель біології зможе бути сучасним і відповідати запитам часу, якщо він матиме достатню загальнокультурну, психолого-педагогічну, предметну та методичну підготовку. Підготовка учителя біології має бути узгоджена зі змінами, що відбулися у змісті та структурі шкільної біологічної освіти.

Біологічна освіта є компонентом освітньої галузі «Природознавство» й тому формується в контексті з природничою освітою. Структурні та змістові зміни відображені в типових навчальних планах на 12-річний термін навчання, за якими біологічна освіта складається з таких етапів: пропедевтичного

(1-6 кл.) – «Я і Україна», курс «Природознавство», систематичного (7-9 кл.) – курс «Біологія» і профільного (10-12 кл.), який включає ще й два підходи до здобуття освіти. *Перший підхід* – це вивчення у старшій школі систематичного курсу «Біологія» на різних рівнях освіти: стандарту; академічному та профільному. Це вимагатиме від учителя ґрунтовних, глибоких знань з різних галузей біології.

В окремих профільних класах у 12-му класі буде вивчатися узагальнюючий курс «Людина і природа», або «Екологія». Перший курс є цілком новим, він вимагатиме від учителя інтегрованих природничих знань.

Другий підхід полягає у вивченні в 10-12-му класах інтегрованого курсу «Природознавство» із тижневим навантаженням по 3 години, як альтернативного до систематичного курсу «Біологія». Це стосується окремих профільних класів (історичний, правовий, філософський, економічний, української філології, іноземної філології, історико-філософський). Це закладено в концепціях природничих дисциплін і в типових навчальних планах на 12-річний термін навчання [6].

Такі зміни в змісті шкільної біологічної освіти безперечно вимагають серйозних змін й у підготовці майбутнього учителя біології, якому необхідні такі знання, які б дали змогу викладати пропедевтичний курс «Природознавство» (5-6 кл.), систематичний курс «Біологія» – основна школа (7-9 кл.) і старша школа на різних освітніх рівнях: стандарту, академічному і профільному, інтегрований курс «Природознавство» (10-12 кл.); узагальнюючий курс «Людина і природа» (12 кл.), курс «Екологія» (12 кл.), різноманітні факультативні та спецкурси.

Особливо складним виявляється реалізація змісту курсу «Природознавство» як в основній, так і в старшій школі. Курс «Природознавство» в старшій школі має включати інтегровані знання з природничих дисциплін: астрономії, фізики, хімії, біології, фізичної географії. Це вимагає від учителя не лише інтегрованих природничих знань, але й розуміння цілісності природи, уміння її розкрити. Тому необхідним вважається переглянути систему підготовки, а саме фахову орієнтацію учителя біології в цілому. При цьому акцент змістити на посилення інтеграції природничих знань.

Підхід до реалізації шкільної програми з біології базується на формуванні в учнів біологічних компетентностей. Наприклад, нові навчальні програми з біології складаються з двох частин: змістової (теоретична й практична частини) і результативної (державні вимоги до навчальних досягнень учня), які мають бути здобуті через засвоєння знань, умінь та навичок та уміння їх застосовувати). Тому система підготовки учителя біології (вищі навчальні заклади) має переглядатися з урахуванням нових підходів до реалізації нового змісту шкільної біологічної освіти, а також завдань школи – навчити учня вчитися й оперативно застосовувати здобуті знання.

Важливим етапом під час методичної підготовки є знайомство студентів не лише з новими нормативними документами, новими навчальними програмами, підручниками та іншими навчальними та методичними посібниками, які концептуально розкривають компетентнісний підхід до навчання, але й новими педагогічними технологіями, досягненнями сучасної вікової психології та психології розвитку особистості. Тому програма з методики викладання шкільного курсу біології у вищих педагогічних навчальних закладах має бути зорієнтована на формування у студентів умінь працювати з учнями, орієнтуватися на розвиток особистості учня, його індивідуальних можливостей, ключових, предметних і інших життєво важливих компетентностей. Виходячи зі сказаного, під час методичної підготовки студента необхідно спрямовувати їх на особистісно-орієнтовану технологію навчання. Учитель в освітньому процесі має

відігравати скеровуючу функцію, при цьому під час методичної розробки уроку доцільно посилювати крім навчальної, розвивальної, виховної, мотиваційної, ще самоосвітню та рефлексивну функції навчання.

А для цього йому потрібні знання з дидактики й конкретних методик, а також уміння методично грамотно використовувати логічно обґрунтовані змістові зв'язки: внутрішньопредметні між розділами й темами (окремі смислові блоки) та окремими уроками та, особливо, міжпредметні між спорідненими природничими предметами (хімії, фізики, географії) з метою дотримання дидактичного принципу цілісності знань та наступності в їх засвоєнні.

Наступним, не менш важливим є уміння учителя використовувати проблемно-пошукові методи навчання (евристичні й дослідницькі), ефективність яких доведено теоретично (В.В.Давидов, Д.Г.Левитес, Л.Л.Момот, О. Пометун, А.В. Хуторской та інші) й на практиці [1, 3,4,5,6]. Тому під час підготовки учителя необхідним вважається переглянути й організацію лабораторно-практичних занять у ВНЗ, семінарів, проведення студентами уроків під час педагогічної практики, створювати йому такі умови, які дали б змогу спрямовувати навчальний процес таким чином, щоб учень був безпосереднім його учасником. Ці уміння студент може отримати на лабораторно-практичних заняттях, наприклад, через тренінгові заняття.

Особливо важливим є упровадження в навчальний процес інформаційно-комп'ютерних технологій. Для цього необхідним є навчити майбутнього учителя користуватися комп'ютером і педагогічними програмними засобами [2]. Тому вищій навчальній заклад має, якщо не переважати перед можливостями загальноосвітніх навчальних закладів, так хоча б мати подібні умови для підготовки кваліфікованого сучасного учителя.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що сучасному учителеві необхідно бездоганно володіти: а) теоретичним матеріалом не лише вузькобіологічного, але й широкоприродничого змісту; б) сучасними методичними прийомами організації навчання з залученням учнів до самостійного здобуття знань, розкриття їх індивідуальних можливостей; в) новітніми педагогічними технологіями (особистісно-зорієнтованими, розвивального навчання тощо); г) сучасними технічними засобами навчання (відеоапаратурою, кодоскопом, комп'ютером тощо).

Література

1. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения.– М.: ИНТОР, 1996.– 544 с.
2. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: Учеб. Пособие для студ. Высш. пед. учеб. Заведений.– М.: Издательский центр «Академия», 2003.– 192 с.
3. Левитес Д.Г. Практика обучения: современные образовательные технологии.– М.: Издательство «Институт практической психологии»; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1998.– 288 с.
4. Момот Л.Л. Проблемно-пошукові методи навчання в школі.– К.: Рад.школа, 1984.– 63 с.
5. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. /О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун.– К.: Видавництво А.С.К., 2004.– 192 с.: іл.
6. Типові навчальні плани для основної та старшої школи загальноосвітніх навчальних закладів у структурі 12-річної школи /Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України.– К.: Педагогічна преса, 2005.– № 10.

7. Хуторской А.В. Развитие одаренности школьников: Методика продуктивного обучения: Пособие для учителя.– М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000.–320 с.
8. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе /М.: Сентябрь, 2000.– 112 с.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ЦИКЛУ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Мельниченко Н.В., Турубара О.В. (Київ)

В умовах формування нової системи освіти в Україні (XXI століття) ставляться нові вимоги до підготовки майбутніх вчителів біології у педуніверситетах України, що здійснюються з використанням елементів наукових досліджень з циклу біологічних дисциплін. До таких вимог, насамперед, належать наукові дослідження як теоретичні, так і практичні.

Вважаючи, що свідомо діяльність базується на інтересах особистості, її знаннях та навичках, ми виявляємо студентів з технічним складом мислення і залучаємо до творчої науково-дослідної роботи, обов'язковою рисою якої є елементи пошуку [1].

Зароджуючись в процесі навчання, і являючись його творчою складовою частиною, навчально-дослідна робота студентів має свою логіку, свою специфіку, яка визначається вимогами навчальних планів і програм. Організована, як правило, в рамках навчального часу, групова чи індивідуальна за формою, вона передбачає неодмінну участь всіх студентів, обов'язкову оцінку на рівні з виконанням інших навчальних завдань, можливість прийняття як стандартних, так і нових, оригінальних рішень. Навчально-дослідна робота дозволяє студентам творчо проявити свою індивідуальність, вміння аналізувати спостережені явища, зіставляти з наявними в літературі даними, перманентно поповнювати знання, формувати свою особисту точку зору, початкові навички наукового дослідження, відійти від репродуктивного рівня діяльності.

Робота в основному проводиться в рамках проблемної групи "Рослинний світ України, проблеми його збереження та раціонального використання".

Особлива увага приділяється у всіх підгрупах пошуковій роботі та винахідницько-конструкторській діяльності, які базуються на науково-технічній творчості. До цієї роботи залучаються бажаною та здібні студенти Інституту природничо-географічної освіти та екології.

Широкі можливості для науково-дослідної роботи дають польові практики [1, 3]. Між програмами практик з усіх біологічних дисциплін повинен існувати зв'язок. Від курсу до курсу ускладнюються поняття і навички, розширюються набуті знання студентів.

Першокурсники під час польової практики з ботаніки вивчають флору свого регіону, морфологію та екологію окремих видів, засвоюють методику визначення рослин та їх гербаризацію.

На другому курсі, під час польової практики студент поглиблює знання з систематики та екології видів, вивчає структуру угруповань, порівнює стан асоціації протягом кількох років, зміни, що відбулися в них. Працюючи над обраною темою, студенти опрацьовують літературні джерела, вивчають будову рослинних організмів, складають докладні еколого-морфологічні характеристики окремих видів.

Під час польової практики проводиться інвентаризація місцевої флори і